

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသို့ ဦးတည်ခြင်း - မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ဖွင့်ချမှု

Paul Shortell ရေးသားပြုစုသည်။

အဓိက အချက်များ

- မြန်မာနိုင်ငံ တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ရေးကဏ္ဍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI) မှ ၂၀၁၈ မတ်လတွင် ထုတ်ပြန်လိုက်သည့် အစီရင်ခံစာ နှစ်ခုတွင် မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍဆိုင်ရာ အသေးစိတ် အချက်အလက်များ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ သမိုင်းတလျှောက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိခဲ့သည့် ကဏ္ဍအတွက် ကြီးမားသည့် ခြေလှမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။
- တိုးတက်မှုများ ရှိလာသည့်တိုင် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေသေးသည်။ ၂၀၁၄-၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၁၅-၂၀၁၆ ဘဏ္ဍာနှစ်အတွက် ကျောက်စိမ်း၊ ကျောက်မျက် ကုမ္ပဏီများဆိုင်ရာ အချက်အလက် ထက်ဝက်ခန့်မှာ ပြည့်စုံမှုမရှိ၊ တစ်ပိုင်းတစ်စ ဖြစ်နေခြင်း (သို့) အစိုးရ အချက်အလက်များနှင့် စာရင်းတိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးမှု မပြုလုပ်နိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။
- သယံဇာတကဏ္ဍ အုပ်ချုပ်စီမံမှု ကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်ရာတွင် EITI အစီရင်ခံစာ ပါ အချက်အလက်များသည် တိကျ မှန်ကန်ရန်နှင့် အသုံးပြု လွယ်ကူနိုင်ရန် အရေးကြီးသည်။ နောင်ထုတ်ပြန်မည့် အစီရင်ခံစာများ အရည်အသွေး ပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ကောင်းမွန်လာအောင် ကြိုးပမ်းရာတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေမည် ဖြစ်သည်။

မိတ်ဆက်

ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ရှိ ကျောက်စိမ်း ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဖြစ်ပြီး အခြား အရည်အသွေး မြင့်မားသည့် ပတ္တမြား၊ နီလာ နှင့် အခြား ကျောက်မျက်ရတနာများ ထိပ်တန်း ထုတ်လုပ်သူလည်း ဖြစ်သည်။ အဖိုးတန် ရတနာများ တူးဖော်ခြင်းမှ နှစ်စဉ် ဒေါ်လာ ဘီလီယံနှင့်ချီပြီး ရရှိသည်ဖြစ်သော ကြောင့် နိုင်ငံအတွက် အရေးအကြီးဆုံး ကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်လုပ်ငန်း လည်ပတ်ပုံမှာ လျှို့ဝှက်ချက်အနေနှင့် ရှိနေဆဲဖြစ်ကာ၊ ရရှိလာသည့် အမြတ် အများစုမှာလည်း ကဏ္ဍ စုံ စီးပွားရေး တိုးတက်မှု၊ လူမှုဘဝ တိုးတက်မှုကို အထောက်အကူ ပြုရမည့်အစား၊ လက်နက်ကိုင် အုပ်စုများနှင့် ထိပ်သီး နိုင်ငံရေးအာဏာပိုင်များ လက်သို့သာ ရောက်သွားသည်။

တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (The Extractive Industries Transparency Initiative or EITI) သည် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းဖြစ်သည်။ ရေနံ၊ ဓာတ်ငွေ့နှင့် တွင်းထွက်လုပ်ငန်းများ စီမံရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှုတို့ မြင့်တက်လာစေရန် ရည်ရွယ် သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းဖြစ်သည်။^၂ မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့်လည်း ၂၀၁၄ ဇူလိုင်တွင် အဖွဲ့ဝင် အဖြစ် လျှောက်ထားခဲ့သည်ဖြစ်ရာ ယခင်က ပိတ်ပိတ်ပိန်း အမှောင်ကျနေသည့် ကျောက်စိမ်းနှင့်

မာတိကာ

မိတ်ဆက် ၁

EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ ၄

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်မှု ဖွင့်ပြမှု ၇

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်တူးဖော်ခွင့် ပါမစ် ထုတ်ပြန်မှု ၈

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ထုတ်လုပ်မှု ၉

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ရောင်းချမှု ပမာဏ ၁၁

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်အခွန်ပေးသွင်းမှု ၁၂

သုံးသပ်ချက် ၁၄

၁ See generally, Global Witness “Jade: Myanmar’s ‘Big State Secret’” (2015) and Transparency and Accountability Network of Kachin State (TANKS) “Beyond Liability: Preliminary Report on Jade Mining” (2016).

၂ Additional information on EITI is available at eiti.org. Myanmar-specific details are available via the international secretariat, at eiti.org/Myanmar, or Myanmar’s National Coordination Secretariat (NCS), at myanmar.eiti.org.

ကျောက်မျက်ကဏ္ဍကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖြစ်လာစေရန် အထောက်အကူ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ၂၀၁၃/၁၄ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အတွက် ပြုစုထားသည့် ပထမဆုံးသော EITI အစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၅ နိုဝင်ဘာလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^၃ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်၊ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်များအတွက် ပြုစုထားသည့် အစီရင်ခံစာများကို ၂၀၁၈ မတ်လတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^၄ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက် တရားဝင် တူးဖော်ခွင့် ရရှိထားသူများနှင့် ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာများ၊ အဖိုးတန် ရတနာများ တူးဖော်သည့် အရေအတွက်၊ ရောင်းချရသည့် ပမာဏ၊ ကဏ္ဍမှ ရရှိသည့် အခွန်ပမာဏတို့ကို အများပြည်သူမှ သိခွင့်ရခဲ့သည်။

၂၀၁၄/၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်များအတွက် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများမှ ပေးသည့် အချက်အလက် ထပ်ဝက်နီးပါးမှာ မပြည့်စုံခြင်း၊ တစ်ပိုင်း တစ်စ ဖြစ်နေခြင်း၊ အစိုးရ အချက်အလက်နှင့် ညှိမရ ခြင်းတို့ ဖြစ်နေသည်

ထင်ရှားသည့် တိုးတက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာ၏ လုပ်ငန်း အကောင်အထည်ဖော်မှုမှာ အားနည်းချက်များ ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍအတွက် EITI မှ ဖော်ပြရာ တွင် မှန်ကန်မှု၊ စုံလင်မှုအပိုင်းတို့တွင် အကန့်အသတ်များ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ၂၀၁၄/၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်များအတွက် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများမှ ပေးသည့် အချက်အလက် ထပ်ဝက်နီးပါးမှာ မပြည့်စုံခြင်း၊ တစ်ပိုင်းတစ်စ ဖြစ်နေခြင်း၊ အစိုးရ အချက်အလက်နှင့် ညှိမရခြင်းတို့ ဖြစ်နေသည်ကို ယခုစာတမ်းငယ်တွင် တွက်ချက်ဖော်ပြထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၁) အောက်ဖော်ပြပါ ခေါင်းစဉ် ၆ ခုတွင် တွေ့ရှိရသည့် ကွာဟချက်များကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။

- ၁ EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ
- ၂ ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်မှု ဖွင့်ပြမှု
- ၃ ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက် တူးဖော်ခွင့် ပါမစ်ထုတ်ပြန်မှု
- ၄ ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ၏ ထုတ်လုပ်မှု ပမာဏ
- ၅ ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက် ရောင်းချမှု ပမာဏ
- ၆ ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက် အခွန်ပေးသွင်းမှု

EITI စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိ စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်နေသည့် မြန်မာနိုင်ငံမှ စတိတ်ဟိုဒါများ အနေဖြင့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍ ကိန်းဂဏန်းများ လွှဲချော်နေမှုကို စိစစ် ပြင်ဆင်ရန်၊ ဖော်ထုတ်နိုင်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်လျက် ယခု စာတမ်းငယ်ကို ပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်လုပ်ငန်းမှ အခွန်ပေးသွင်းမှုနှင့် ဆိုင်ပြီး ပို၍ အသေးစိတ်သည့်၊ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း လေ့လာထားချက်များကို Paul Shortell, "Losing Luster: Addressing Tax Evasion in Myanmar's Jade and Gemstone Industry" တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

၃ Myanmar Extractive Industries Transparency Initiative, EITI Report for the Period April 2013 - March 2014 (2015) ["2013/14 EITI report"].

၄ EITI Report for the Period April 2014 - March 2015 (2018) [hereinafter "2014/15 EITI Report"] and EITI Report for the Period April 2015 - March 2016 (2018) [hereinafter "2015/16 EITI Report"].

၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာနှစ်	ထုတ်ပြန်မှု မရှိသည့် အရေအတွက်	ထုတ်ပြန်မှုသည် ပြည့်စုံမှုမရှိ (သို့) အစိုးရ အချက်အလက် နှင့် ညှိမရသည့် အရေအတွက်	ထုတ်ပြန်မှုသည် ပြည့်စုံမှုရှိ (သို့) အစိုးရ အချက်အလက် နှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိခြင်း	ပြည့်စုံမှုရှိပြီး ကိုက်ညီသည့် ထုတ်ပြန်မှု ပြုလုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ရာခိုင်နှုန်း
ဥပဒေအရ ပိုင်ဆိုင်မှု	၁၃	၀	၅၆	၈၁
ခွင့်ပြုမိန့် ပါမစ်	၆	၆	၅၇	၈၃
ထုတ်လုပ်မှု	၂၉	၂၅	၁၅	၂၂
ရောင်းချမှု	၇	၄၈	၁၄	၂၀
အခွန်ပေးချေမှု	၀	၃၅	၃၄	၄၉
စုစုပေါင်း	၅၅	၁၁၄	၁၇၆	၅၁

ဇယား ၁။ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက် ကုမ္ပဏီများ ၏ ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၄-၁၅ နှင့် ၂၀၁၅-၁၆ အတွက် EITI အစီရင်ခံစာတွင် ဖွင့်ချမှု အခြေအနေ (ကုမ္ပဏီ အရေအတွက်)^၅

၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာနှစ်	ထုတ်ပြန်မှု မရှိသည့် အရေအတွက်	ထုတ်ပြန်မှုသည် ပြည့်စုံမှုမရှိ (သို့) အစိုးရ အချက်အလက် နှင့် ညှိမရသည့် အရေအတွက်	ထုတ်ပြန်မှုသည် ပြည့်စုံမှုရှိ (သို့) အစိုးရ အချက်အလက် နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိခြင်း	ပြည့်စုံမှုရှိပြီး ကိုက်ညီသည့် ထုတ်ပြန်မှု ပြုလုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ရာခိုင်နှုန်း
ဥပဒေအရ ပိုင်ဆိုင်မှု	၆	၄၄ ^၆	၀	၈၈
ခွင့်ပြုမိန့် ပါမစ်	၄	၄	၄၂	၈၄
ထုတ်လုပ်မှု	၇	၂၂	၂၁	၄၂
ရောင်းချမှု	၇	၂၄	၁၉	၃၈
အခွန်ပေးချေမှု	၀	၂၃	၂၇	၅၄
စုစုပေါင်း	၂၄	၁၁၇	၁၀၉	၆၁

၅ Author's calculations based on data available in the EITI 2014/15 and EITI 2015/16 reports

၆ As noted below, the EITI 2015/16 report does not include company names in the appendix documenting legal ownership. Because this appears to be the result of administrative error, rather than the failure of stakeholders to report, these companies are assumed to have made complete and consistent legal ownership disclosures for the purpose of calculating the 61 percent figure for FY 2015/16.

EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ (Coverage of jade and gemstone companies in the EITI scope)

၂၀၁၄/၁၅ တွင် ကျပ်ငွေ သန်းပေါင်း ၄၅၀၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ကျပ်ငွေ ၁ ဘီလီယံကျော်ကို ပေးသွင်းခဲ့သည့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ ထုတ်လုပ်မှု၊ အရောင်းနှင့် အခွန်ပေးသွင်းမှုများကို ကုမ္ပဏီတစ်ခုခြင်းအလိုက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^၇ ထုတ်ပြန်ချက်များအရ ၂၀၁၄/၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်များတွင် ကုမ္ပဏီပေါင်း ၆၉ ခုနှင့် ၅၀ ခုတို့မှ EITI တွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။^၈ (ဇယား ၂ တွင် ကြည့်ပါ) ယင်းကုမ္ပဏီများကို EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများဟု သုံးနှုန်းသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက် တူးဖော်ခွင့်ရထားသည့် ကုမ္ပဏီ ၉၀၀ နီးပါး၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၈ ရာခိုင်နှုန်းကသာ EITI အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သည်။^၉ EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီအရေအတွက်မှာ ကျောက်စိမ်းကုမ္ပဏီ အရေအတွက်ထက် လျော့နည်းသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကုမ္ပဏီ ၈ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ကုမ္ပဏီ ၆ ခုမှ ကျောက်မျက် ထုတ်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းချခြင်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။ ကျောက်မျက်တူးဖော်ရန် လိုင်စင်ရထားသည့် ကုမ္ပဏီပေါင်း ၂၃၅ ခု၏ ၂ ရာခိုင်နှုန်း မှ ၄ ရာခိုင်နှုန်းသာ ဖြစ်သည်။^{၁၀}

EITI တွင် ပါဝင်သည့် အနည်းငယ်မျှသော ကုမ္ပဏီများသည် အစိုးရသို့ ပေးသွင်းသည့် ပမာဏ အများစုကို ကိုယ်စားပြုနေသည်။

EITI တွင် ပါဝင်သည့် အနည်းငယ်မျှသော ကုမ္ပဏီများသည် အစိုးရသို့ ပေးသွင်းသည့် ပမာဏ အများစုကို ကိုယ်စားပြုနေသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကျောက်မျက်နှင့် ကျောက်စိမ်းအခွန် ၅၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ၄၈ ရာခိုင်နှုန်း ပေးသွင်းခဲ့ကြသည်။^{၁၁} EITI တွင် ပါဝင်သော ဝင်ငွေအများဆုံး ရှာဖွေနိုင်သည့် ကုမ္ပဏီ အများစုမှာ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းဖြစ်သော မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာ ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းနှင့် အကျိုးတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည့် ကုမ္ပဏီများဖြစ်သည်။ ယင်းကုမ္ပဏီများသည် ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများနှင့် ယှဉ်လျက် ပို၍တင်းကျပ်သော ဘဏ္ဍာရေး စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာရသည်။ ပို၍တင်းကျပ်စွာ စောင့်ကြည့်ခြင်း ခံကြရသည်။^{၁၂}

၇ Setting the threshold based on revenue payments alone runs the risk of excluding some of the most important, but least tax compliant, jade and gemstone companies from the EITI scope. Several companies not included in the EITI scope held more permits (in both number and area) than those included in the scope. Many companies operate as part of larger conglomerates, which in some cases encompass multiple jade and gemstone mining and trading subsidiaries. Complex and often opaque forms of company ownership create opportunities for cost and profit shifting between subsidiaries.

၈ The Myanmar EITI reports list 72 companies (FY 2014/15) and 51 companies (FY 2015/16) as being included in the EITI scope. However, the FY 2014/15 scope lists two companies twice based on slightly different spellings. Both the FY 2014/15 and FY 2015/16 reports also appear to separately list the names of subsidiaries of a single company in the scope, while only reporting disaggregated information under one of those names. This briefing therefore calculates the Myanmar EITI reconciliation exercise to have covered 69 companies in FY 2014/15, and 50 companies in FY 2015/16.

၉ The total number of jade and gemstone companies is based on information included in the 2013/14 EITI report.

၁၀ Ibid.

၁၁ Author's calculations based on data available in the EITI 2014/15 and EITI 2015/16 reports. The EITI 2015/16 report available at the time of publication of this briefing appears to understate the share of revenues captured in the EITI scope because it overstates total jade and gemstone revenue collection in that year. Special goods tax reported by Myanmar EITI in FY 2015/16 is MMK 360 billion, MMK 250.9 billion of which the internal revenue department reportedly collected and MMK 108.7 billion of which the Myanmar Gems Enterprise reportedly collected. However, given the total emporium sales (about MMK 847 billion) and the tax rate (less than or equal to 15 percent), the maximum special goods tax the government could have collected should have been around MMK 127 billion – less than half the reported amount. Communication between NRG, EITI and the Internal Revenue Department indicates that companies paid special goods tax reported in excess of MMK 127 billion on their commercial activities in other (non-mining) sectors.

၁၂ The Myanmar Gems Enterprise monitors day-to-day mining operations at joint

ဇယား ၂။ ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၄/၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၁၆ အတွက် EITI အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သည့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက် ကုမ္ပဏီများ

ကုမ္ပဏီ အမည်	EITI အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်ခြင်းရှိမရှိ		ကုမ္ပဏီ အမည်	EITI အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်ခြင်းရှိမရှိ	
	ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၄/၂၀၁၅	ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၅/၂၀၁၆		ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၄/၂၀၁၅	ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၅/၂၀၁၆
1.1.1	ပါဝင်	မပါဝင်	Myanmar Imperial Jade	ပါဝင်	ပါဝင်
Aung Hein Min	ပါဝင်	မပါဝင်	Myanmar Naing Group	ပါဝင်	မပါဝင်
Ayar Jade	ပါဝင်	ပါဝင်	Myanmar Si Thu	ပါဝင်	ပါဝင်
Ayar Yadana	မပါဝင်	ပါဝင်	Myanmar Win Gate	ပါဝင်	ပါဝင်
Big Jade	ပါဝင်	မပါဝင်	Myat Yamon	ပါဝင်	ပါဝင်
Chaow Brothers	ပါဝင်	ပါဝင်	Myo Nwe	ပါဝင်	ပါဝင်
Eighty Thousand	ပါဝင်	မပါဝင်	Nay La Pwint	မပါဝင်	ပါဝင်
Emerald Garden	မပါဝင်	ပါဝင်	Ngwe Hein Htet	ပါဝင်	မပါဝင်
Ever Winner	ပါဝင်	မပါဝင်	Nilar Yoma	ပါဝင်	ပါဝင်
Golden Grate Wall	ပါဝင်	မပါဝင်	Oo Ya	ပါဝင်	မပါဝင်
Golden Wallet	ပါဝင်	ပါဝင်	Paing Phyo Thiha	ပါဝင်	မပါဝင်
Great Genesis	ပါဝင်	ပါဝင်	Pank Huke Duwa	ပါဝင်	ပါဝင်
Green Comet	မပါဝင်	ပါဝင်	Phar Kant Yarzar	ပါဝင်	မပါဝင်
Green Light Treasure	မပါဝင်	ပါဝင်	Pho Thar Htoo	ပါဝင်	မပါဝင်
Htoo Jewellery	ပါဝင်	မပါဝင်	Phyo Thiha Kyaw	ပါဝင်	ပါဝင်
Jade Mountain	ပါဝင်	ပါဝင်	Richest	ပါဝင်	ပါဝင်
Jade Padathar	ပါဝင်	မပါဝင်	Ruby Dragon	ပါဝင်	မပါဝင်
Kachin National Dev.	ပါဝင်	ပါဝင်	San Taw Win	မပါဝင်	ပါဝင်
Kan Par Ni	ပါဝင်	မပါဝင်	Sein Lom Taung Tan	ပါဝင်	ပါဝင်
Kan Pwint Oo	ပါဝင်	ပါဝင်	Sein Thurasan	မပါဝင်	ပါဝင်
Kaung Wai Yan	ပါဝင်	မပါဝင်	Shining Star Light	ပါဝင်	ပါဝင်
Kha Yann Myay	ပါဝင်	မပါဝင်	Shwe Byain Phyu	ပါဝင်	ပါဝင်
Khaing Lon	မပါဝင်	ပါဝင်	Shwe Gaung Gaung	ပါဝင်	ပါဝင်
Khin Zaw Aung & Brothers	ပါဝင်	ပါဝင်	Shwe Pyi Thar	မပါဝင်	ပါဝင်
Khine Myanmar	ပါဝင်	မပါဝင်	Silver Elephant	ပါဝင်	ပါဝင်
Khun Pa Oh	ပါဝင်	ပါဝင်	Kaung Myat Thukha ^၃	ပါဝင်	ပါဝင်
Kyaing International	ပါဝင်	ပါဝင်	Thi Raw Mani	ပါဝင်	ပါဝင်
Kyauk Gyi Gone	ပါဝင်	မပါဝင်	Thiha & Three Brothers	မပါဝင်	ပါဝင်
Kyauk Seinn Nagar	ပါဝင်	မပါဝင်	Thit Sar Pan	ပါဝင်	မပါဝင်
Kyau Naing & Brothers	ပါဝင်	မပါဝင်	Tun Naing Aung	ပါဝင်	မပါဝင်

venture sites and stores higher-quality jade and gems in its Nay Pyi Taw vault. The government’s model contract stipulates that joint ventures must market their production at the emporiums, semi-annual jade and gemstone fairs convened in Nay Pyi Taw by the Emporium Central Committee. Private concessions, by contrast, go mostly unsupervised. For additional discussion of joint ventures and private tax payments, see Shortell, “Losing Luster” (NRGI: forthcoming 2019).

ကုမ္ပဏီ အမည်	EITI အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်ခြင်းရှိမရှိ		ကုမ္ပဏီ အမည်	EITI အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်ခြင်းရှိမရှိ	
	ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၄/၂၀၁၅	ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၅/၂၀၁၆		ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၄/၂၀၁၅	ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၅/၂၀၁၆
Kyaw Thet Aung	ပါဝင်	မပါဝင်	Tun Tauk Sa	ပါဝင်	မပါဝင်
Kyay Sin Phyu	ပါဝင်	ပါဝင်	Unity	မပါဝင်	ပါဝင်
Kyei Lin	ပါဝင်	ပါဝင်	Wai Aung Gabar	ပါဝင်	ပါဝင်
Lin Yaung Phyar	ပါဝင်	မပါဝင်	Xie Family	ပါဝင်	ပါဝင်
Linn Lett Win Yadanar	ပါဝင်	ပါဝင်	Yadanar Kaung Kin	ပါဝင်	ပါဝင်
Lucky Star	မပါဝင်	ပါဝင်	Yadanar Pyi Phyo Aung	ပါဝင်	မပါဝင်
Lyan Shan	ပါဝင်	မပါဝင်	Yadanar San Shwin	ပါဝင်	ပါဝင်
Mann Ayer Family	ပါဝင်	မပါဝင်	Yadanar Taung Tann	ပါဝင်	ပါဝင်
Mega Stone	မပါဝင်	ပါဝင်	Yadanar Yaung Chi	ပါဝင်	ပါဝင်
Myanma Seinn Lei Aug	ပါဝင်	ပါဝင်	Yar Za Htar Ne	ပါဝင်	ပါဝင်
Myanmar Economic Corp.	ပါဝင်	မပါဝင်	Zwe Htet Lwin	ပါဝင်	မပါဝင်

၁၃ The EITI lists companies Myanma Gon Yi and Than Lwin Aye Yar separately in the scope for FYs 2014/15 and 2015/16, but they appear to function as subsidiaries of Kaung Myat Thukha.

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်မှု ဖွင့်ပြမှု (Disclosure of jade and gemstone companies' legal ownership)

EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများသည် ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်သူကို ထုတ်ပြန်ပေးရသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် မြန်မာ EITI အစီရင်ခံစာ နောက်ဆက်တွဲ ၂ တွင် ပိုင်ဆိုင်သူများစာရင်းကို ဖော်ပြထားပေးသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကုမ္ပဏီ ၁၃ ခု သို့မဟုတ် EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီ ၅ ပုံ ၁ ပုံခန့်သည် ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်သူနှင့် ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များကို မြန်မာ EITI သို့ ထုတ်ပြန်ပေးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် အစီရင်ခံစာ နောက်ဆက်တွဲ ၂ မှ ကုမ္ပဏီအမည်များကို ဖယ်ထုတ်ခဲ့သည်။ (မတော်တဆဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။) EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီ ၆ ခုသည် ယင်းနှစ်အတွက် ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်သူကို ထုတ်ပြန်ခြင်း မရှိပါ။

EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီ ၅ ပုံ ၁ ပုံခန့်သည် ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်သူနှင့် ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များကို မြန်မာ EITI သို့ ထုတ်ပြန်ပေးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ကြသည်။

EITI သို့ ပေးပို့သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များသည် မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက် လုပ်ငန်းကို ထိန်းချုပ်နေသူ၊ အကျိုးအမြတ် ရရှိနေသူများအကြောင်းကို အပြည့်အစုံ ဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ပထမအနေဖြင့် နာမည်တူ၊ နာမည်ခွဲ အများအပြား ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် နောက်ဆက်တွဲ ၂ တွင် ပါဝင်သည့် အချက်အလက်များဖြင့် မည်သူမည်ဝါဖြစ်သည်ကို ခွဲခြားနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ မှတ်ပုံတင် အမှတ် မပါဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် တစ်ဦးချင်းစီအလိုက် ဖော်ထုတ်နိုင်သည့် အချက်အလက်များ မပါဝင် သည့်ဖြစ်သောကြောင့် ကျောက်မျက်နှင့် ကျောက်စိမ်းကုမ္ပဏီများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်သူ ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များမှာ ပွင့်လင်းမှု ကင်းမဲ့နေဆဲဖြစ်သည်။

ဒုတိယအနေဖြင့် အမှန်တကယ် အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများ (ကျောက်မျက် နှင့် ကျောက်စိမ်းကုမ္ပဏီများကို ထိန်းချုပ် သို့မဟုတ် ၎င်းမှ အကျိုးအမြတ် ရရှိနေသူ) မှာ ဥပဒေကြောင်းအရ ပိုင်ဆိုင်သူများအဖြစ် စာရင်းမပေးထားကြခြင်း ဖြစ်သည်။^{၁၄} “နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ကျောက်မျက်နှင့် ကျောက်စိမ်း လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ရန် ဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားပါ။ ဒေသခံ ကုမ္ပဏီ၊ တိုင်းရင်းသားပိုင် ကုမ္ပဏီ နှင့် အကျိုးတူ ပူးပေါင်းလုပ်ခွင့်ကိုပင် ဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် လုပ်ကွက် အများအပြား၏ အမှန်တကယ် အကျိုးခံစားခွင့်ရှိ ပိုင်ဆိုင်သူမှာ နိုင်ငံခြားသားများ ဖြစ်ရာ လိုင်စင်ချထားပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အားနည်းချက်များမှာ ထင်းထင်းကြီး ပေါ်လျက်ရှိသည်။” ဟု မြန်မာ EITI အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။^{၁၅}

၁၄ See generally “Beneficial Ownership: Tackling Hidden Company Ownership through Myanmar’s EITI Process” (Natural Resource Governance Institute and Global Witness: 2016).
၁၅ EITI 2015/16 report, p. 183. Myanmar stakeholders have drafted a “Beneficial Ownership Roadmap of Myanmar,” which would require disclosure of companies’ beneficial ownership by 2020 (as required under the EITI Standard). The draft roadmap is available at eiti.org/sites/default/files/documents/bo_roadmap_-_myanmar.pdf.

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်တူးဖော်ခွင့် ပါမစ်ထုတ်ပြန်မှု (Disclosure of jade and gemstone mining permits)

၂၀၁၄/၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်ထုတ် EITI စုပေါင်းအစီရင်ခံစာများတွင် လက်ရှိ လုပ်ကိုင်ဆဲ ကျောက်မျက် နှင့် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ခွင့် ပါမစ်များကို နောက်ဆက်တွဲ ၁၀ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းအချက်အလက်အရ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရန် ၃၂၁၅၉ ဧကကို ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပြီး၊ ၃၁၃၄ ဧကကို ကျောက်မျက်တူးဖော်ရန် ချထားပေးခဲ့သည်။^{၁၆} မြန်မာ EITI အစီရင်ခံစာတွင် GPS ကိုဩဒိနိတ်များ မပါဝင်သောကြောင့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုခြင်းစီ၏ ပါမစ်ဧရိယာ၏ မြေပြင်နေရာ ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်း မရှိပါ။

မြန်မာ EITI အစီရင်ခံစာတွင် GPS ကိုဩဒိနိတ်များ မပါဝင်သောကြောင့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုခြင်းစီ၏ ပါမစ်ဧရိယာ၏ မြေပြင်နေရာ ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်း မရှိပါ။

အစီရင်ခံစာ ၂ ခုလုံးတွင် ပါဝင်သည့် နောက်ဆက်တွဲ ၁၀ တွင် အမှားများစွာ ပါဝင်သည်။ မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ် အမည်များ တစ်လှည့်စီ အသုံးပြုခြင်း၊ မြန်မာအမည်များကို အင်္ဂလိပ်အက္ခရာသုံး ဖော်ပြရာတွင် စာလုံးပေါင်းအမျိုးမျိုး ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ပါမစ် ရရှိသူများကို ဖော်ထုတ်ရန် အခက်အခဲရှိသည်။^{၁၇} ဥပမာတစ်ခုအနေဖြင့် “Ever Winner” ကုမ္ပဏီသည် “Win Nar,” “Winn Nar,” “Winner Jade Emperor” “Winner Jade Master.” အမည်ဖြင့် မှတ်ပုံတင်ထားသည့် လုပ်ကွက်များကို ထိန်းချုပ်ထားမှု ရှိမရှိ ရှင်းလင်းစွာ မသိနိုင်ပါ။

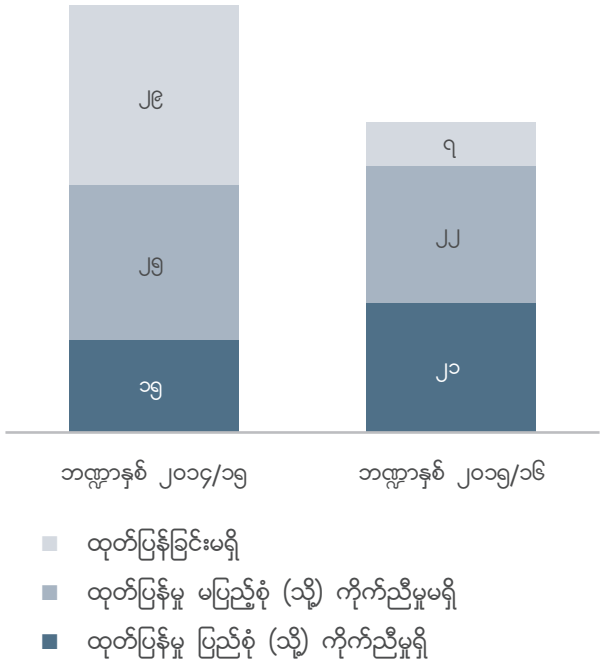
နောက်ဆက်တွဲ ၁၀ တွင် ဖော်ပြထားချက်များအရ ၂၀၁၄/၁၅ EITI တွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီ ၆ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီ ၄ ခုသည် ယင်းနှစ်အတွက် တူးဖော်ခွင့် ရယူထားခြင်းမရှိသည့် ကုမ္ပဏီများ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၄/၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်များတွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီ ၆ ခု နှင့် ၄ ခု တို့သည်လည်း အမည်ခွဲအမျိုးမျိုးဖြင့် ပါမစ်များ ရယူထားကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

၁၆ Author’s calculations based on data available in the EITI 2014/15 and EITI 2015/16 reports.
၁၇ Confusion between company names could be easily remedied if the Independent Administrator listed company registration numbers, tax identification codes or other unique identifying information in the relevant appendices of forthcoming reports.

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများ ထုတ်လုပ်မှု (Reporting of jade and gemstone production)

၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကျောက်စိမ်း ကီလိုပေါင်း ၃၅.၆ သန်း၊ ကျောက်မျက်ကာရက် ၁၂.၇ သန်း ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်ဟု မြန်မာ EITI ဇယားကွက် ၇ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာစစ်တပ်နှင့် ကချင်လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော်ကြား ပဋိပက္ခများကြောင့် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများ နှောင့်နှေးသွားခြင်းကြောင့် ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်မှုမှာ သိသိသာသာ ကျဆင်းသွားသည်။^{၁၁}

EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများ စာရင်းပြသည့် ထုတ်လုပ်မှုပမာဏမှာ အတိုးအလျှော့ အများအပြား ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ (ပုံ ၁ ကိုကြည့်ပါ)^{၁၂} ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီပေါင်း ၆၉ ခုအနက် ၁၅ ခုသာလျှင် အစိုးရထုတ်ပြန်သည့် ထုတ်လုပ်မှုပမာဏနှင့် ကိုက်ညီသည့် ထုတ်လုပ်မှု စာရင်းအပြည့်အစုံကို ပြသခဲ့ကြသည်။ တူးဖော်ခွင့်ရထားသည့် ကုမ္ပဏီပေါင်း ၂၂ ခုသည် ထုတ်လုပ်မှု လုံးဝမရှိကြောင်း စာရင်းပြခဲ့သည်။ ကျန်ရှိသည့် ကုမ္ပဏီများ (၁၁ ခု) ၏ ထုတ်လုပ်မှုကို MGE မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ သို့မဟုတ် အစိုးရတွင် စာရင်းပြထားသည်နှင့် များစွာ ကွာခြားနေသည့် ပမာဏကို စာရင်းပြခဲ့သည် (ကုမ္ပဏီ ၁၂ ခု) ။ ကျောက်စိမ်းရော၊ ကျောက်မျက်ပါ တူးဖော်နေသည့် ကုမ္ပဏီ ၂ ခုသည် ထုတ်လုပ်မှုတစ်မျိုးကိုသာ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ကျန်ထုတ်လုပ်မှုတစ်ခုကို ဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။

ပုံ ၁ - EITI အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ထုတ်လုပ်မှု အား ထုတ်ပြန်ခြင်း

၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် စာရင်းတွင်လည်း အလားတူ ဖြစ်ရပ်များ မြင်တွေ့ရသည်။ ပါဝင်ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီ ၅၀ အနက် ၂၁ ခုသာလျှင် ပြည့်စုံမှန်ကန်သည့် စာရင်းများ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ တူးဖော်ခွင့် ရထားသည့် ကုမ္ပဏီပေါင်း ၃ ခုသည် ထုတ်လုပ်မှု လုံးဝမရှိကြောင်း စာရင်းပြခဲ့သည်။ ကျန်ရှိသည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ထုတ်လုပ်မှုကို MGE မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ (၁၃ ခု) သို့မဟုတ် အစိုးရတွင် စာရင်းပြထား သည်နှင့် များစွာ ကွာခြားနေသည့် ပမာဏကို စာရင်းပြခဲ့သည်။ (ကုမ္ပဏီ ၉ ခု)

အစိုးရ စာရင်းကိုက်ညီသည့်တိုင်အောင် ဧကအလိုက် ထုတ်လုပ်မှုမှာ များစွာ ကွာခြားနေသဖြင့် EITI

၁၁ Although conflict is known to have disrupted certain mining operations, it is unclear to what degree this impacted other company activities. For instance, many companies accumulate reserves, which they can market even in the absence of new production.
 ၁၂ Author's calculations based on data available in the EITI 2014/15 and EITI 2015/16 reports.

အစီရင်ခံစာ အရည်အသွေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ စာရင်းနှင့် ကုမ္ပဏီ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် ကုမ္ပဏီများ၏ ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်မှု စာရင်းတွင် အနိမ့်ဆုံး တစ်ကေ ၃၉ ကီလိုဂရမ်၊ အများဆုံး ၈၄၇၃ ကီလိုဂရမ် စာရင်းပြခဲ့သည်။ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် ကုမ္ပဏီများ၏ ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်မှု စာရင်းတွင် အနိမ့်ဆုံး တစ်ကေ ၁၃ ကီလိုဂရမ်၊ အများဆုံး ၄၆၇၇၁ ကီလိုဂရမ် စာရင်းပြခဲ့သည်။^{၂၀}

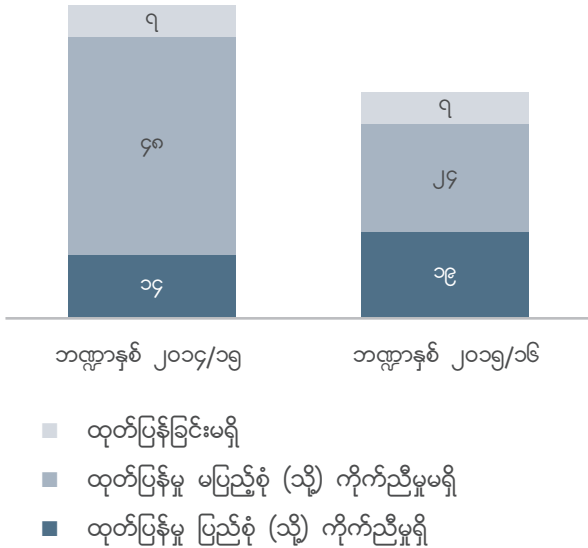
အစိုးရ စာရင်းကိုက်သည့် တိုင်အောင် ဧကအလိုက် ထုတ်လုပ်မှုမှာ များစွာ ကွာခြားနေသဖြင့် EITI အစီရင်ခံစာ အရည်အသွေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။

၂၀ Ibid.

ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက် ရောင်းချရမှု ပမာဏ (Reporting of jade and gemstone sales)

မြန်မာ EITI စံနှုန်းအရ အစိုးရသည် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်များ ရောင်းချရသည့် ဝင်ငွေများကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ဇယားကွက် ၈ အရ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် နေပြည်တော်တွင် ကျင်းပသည့် ကျောက်မျက်ပြပွဲတွင် ကျောက်စိမ်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁.၁ ဘီလီယံနှင့် ကျောက်မျက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၁ သန်းဖိုး ရောင်းချခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် ကျောက်မျက်ပြပွဲတွင် ကျောက်စိမ်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၈၃ သန်း နှင့် ကျောက်မျက် ဒေါ်လာ ၇ သန်းဖိုး ရောင်းချခဲ့ရသည်။

EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ အရောင်း အချက်အလက်များမှာလည်း ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ (ပုံ ၂ ကိုကြည့်ပါ)။^{၂၁} ၂၀၁၄/၁၅ ခုနှစ်တွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီ ၆၉ ခုအနက် အစိုးရစာရင်းနှင့် ကိုက်ညီသည့် စာရင်းတင်ပြခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီ ၁၄ ခုသာ ရှိသည်။ MGE မှ ထုတ်ပြန်သည့် အရောင်းစာရင်း (ကုမ္ပဏီ ၁၁ ခု)၊ MGE မှ ထုတ်ပြန်သည့် ကျပ်ငွေဖြင့် ရောင်းချသည့်စာရင်း (ကုမ္ပဏီ ၁၉ ခု) သို့မဟုတ် MGE မှ ထုတ်ပြန်သည့် အရောင်းပမာဏနှင့် များစွာ ကွဲလွဲနေသည်ကို ထုတ်ပြန်သည့် ကုမ္ပဏီများ (ကုမ္ပဏီ ၁၈ ခု) အစရှိသဖြင့် ကျန်ရှိနေသေးသည့် ကုမ္ပဏီများကြားတွင်လည်း ကွဲပြားမှု အမျိုးမျိုး တွေ့ရှိရသည်။ EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများအနက် ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် အရောင်းစာရင်း မပြသည့် ကုမ္ပဏီ ၇ ခုရှိသည်။

ပုံ ၂ - အစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သည့် ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီ များ ထုတ်ပြန်သည့် ရောင်းချရမှု ပမာဏ

၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကုမ္ပဏီ ၅၀ အနက်မှ ၁၉ ခုသည် အစိုးရစာရင်းနှင့် ကိုက်ညီသည့် အရောင်းစာရင်းများကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ MGE မှ ကုမ္ပဏီ ၆ ခု၏ အရောင်းများကို သီးခြား ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး၊ ကျပ်ငွေဖြင့် ရောင်းချသည့် အခြား ကုမ္ပဏီ ၆ ခု၏ စာရင်းကိုလည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ MGE စာရင်းနှင့် ကုမ္ပဏီ၏ စာရင်း အကြီးအကျယ် ကွဲလွဲနေသည့် ကုမ္ပဏီ ၁၂ ခုရှိသည်။ အရောင်းစာရင်း ထုတ်ပြန်ရန် ပျက်ကွက်သည့် ကုမ္ပဏီ ၉ ခုရှိသည်။

၂၁ Author's calculations based on data available in the EITI 2014/15 and EITI 2015/16 reports.

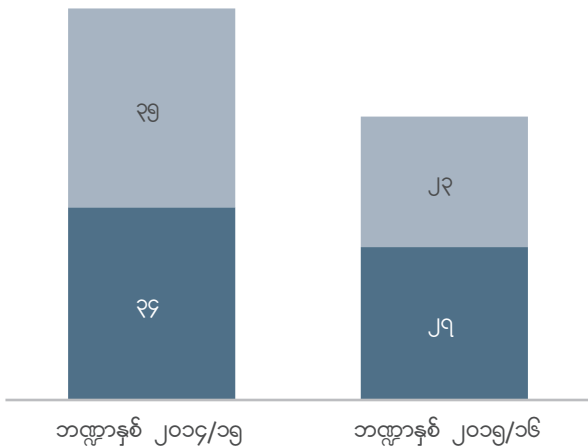
ကျောက်စိမ်း နှင့် ကျောက်မျက် အခွန်ပေးသွင်းမှု (Reporting of jade and gemstone revenue payments)

မြန်မာ EITI အစီရင်ခံစာများပါ ဇယားကွက် ၁ တွင် တွင်းထွက်တူးဖော်ရေးကဏ္ဍမှ ရရှိသည့် အခွန်များကို အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍမှ ကျပ်ငွေ ၃၈၇ ဘီလီယံနီးပါး အခွန်ရရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၅/၁၆ မြန်မာ EITI စုစည်း အစီရင်ခံစာတွင် အစိုးရမှ ကျပ်ငွေ ၇၀၈ ဘီလီယံ ရှိသည်ဟု ဆိုထားသော်လည်း NRGI မှ လေ့လာချက်အရ အမှန်တကယ် ရရှိသည့် ပမာဏမှာ ကျပ်ငွေ ၄၇၅ ဘီလီယံနီးပါးသာ ရှိသည်။^{၂၂}

EITI အစီရင်ခံစာ၏ ဇယားကွက် ၅.၂.၂ တွင် အစိုးရက ထုတ်ပြန်သည့် အခွန်စုစုပေါင်းနှင့် EITI တွင်ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများမှ ထုတ်ပြန်သည့် ပေးသွင်းမှုများကို စုစည်းထားသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် အစိုးရနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏ စာရင်းကွာခြားမှုမှာ ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ၈.၇ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသည်။ နှစ်ခုလုံးသည် မြန်မာ EITI ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့မှ သတ်မှတ်ထားသည့် လက်ခံနိုင်သည့် ပမာဏ ၂ ရာခိုင်နှုန်းထက် များစွာ ကျော်လွန်နေသည်။^{၂၃}

ကုမ္ပဏီ တစ်ခုခြင်းစီအလိုက် စာရင်းတိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးထားသည့် စာရင်းတွင် (EITI အစီရင်ခံစာပါ နောက်ဆက်တွဲ ၁၈) စစ်ရာတွင် ကွဲလွဲချက်ကြီးများကို ပိုမိုတွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကုမ္ပဏီ ၆ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ကုမ္ပဏီ ၄ ခုသည် အစိုးရ စာရင်းဇယားနှင့် ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက် ကွဲလွဲနေသည့် ဘဏ္ဍာရေး ပေးသွင်းမှု အချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည် (ပုံ ၃ ကို ကြည့်ပါ)။^{၂၄} ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ကုမ္ပဏီ ၉ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ကုမ္ပဏီ ၄ ခုသည် အစိုးရ စာရင်းဇယားနှင့် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကွဲလွဲနေသည့် ဘဏ္ဍာရေး ပေးသွင်းမှု အချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။ ကုမ္ပဏီ ပေးသွင်းမှုများမှာ ပါမစ်အလိုက် ကွဲပြားသည်။ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် တစ်ကေလျှင် ကန်ဒေါ်လာ ၁၆၂ မှ ၃၈၃၂၀၁ ကြား၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ကန်ဒေါ်လာ ၃၂၈၅ မှ ၃၂၅၀၄၂ ထိ ပေးသွင်းခဲ့ကြသည်။^{၂၅}

ကုမ္ပဏီမှ ထုတ်ပြန်သည့် အချက်အလက်နှင့် အစိုးရ၏ အချက်အလက်များကြား စာရင်းကွာဟမှုမှာ ခွင့်ပြုထားသည်ထက် များစွာ ကျော်လွန်နေပါသည်။

ပုံ ၃ - EITI အစီရင်ခံစာပါ ကုမ္ပဏီများ၏ အခွန်ပေးဆောင်မှု

- ထုတ်ပြန်ခြင်းမရှိ
- ထုတ်ပြန်မှု မပြည့်စုံ (သို့) ကိုက်ညီမှုမရှိ
- ထုတ်ပြန်မှု ပြည့်စုံ (သို့) ကိုက်ညီမှုရှိ

၂၂ This is due to reporting of special goods tax (a form of commercial tax) paid on companies' non-jade and gemstone activities. See footnote 11.
 ၂၃ See EITI 2014/15 report, p. 20 and EITI 2015/16 report, p. 21. The EITI administrator netted out positive and negative differences to calculate the total variance; however, this briefing considers positive and negative differences cumulatively.
 ၂၄ Author's calculations based on data available in the EITI 2014/15 and EITI 2015/16 reports.
 ၂၅ *Ibid.*

EITI တွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများအနက် ထုတ်လုပ်မှု တွင်းဝွန်နှင့် ဆိုင်သည်များကို ထုတ်ပြန်ခြင်း မပြုခဲ့သည့် ပါမစ်ရ ကုမ္ပဏီများမှာ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ၁၃ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ၄ ခု ရှိသည်။^{၆၆} အကျိုးတူ လိုင်စင်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ပြီး အကျိုးတူ ရောင်းချမှု မပေးသွင်းဟု ယူဆရသည့် ကုမ္ပဏီများမှာ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ၇ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ၃ ခု ရှိသည်။ အကျိုးတူ အရောင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ထုတ်ပြန်မှု မပြုလုပ်ပဲ MGE မှ ထုတ်ပြန်မှုသာ ရှိသည့် ကုမ္ပဏီများမှာ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ၄ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ၂ ခုရှိသည်။^{၆၇}

၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင်^{၆၈} အထူးကုန်စည်ခွန် နှင့် လုပ်ငန်းဝင်ငွေခွန်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိသည်ဟု ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကုမ္ပဏီများက မရေမရာ ဆိုကြသော်လည်း ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင်မူ အခွန် ၂ မျိုးလုံးကို အတိအကျ ပေးသွင်းကြရမည်ဖြစ်သည်။^{၆၉} သို့သော်လည်း လုပ်ငန်းဝင်ငွေခွန် နှင့် ကုန်သွယ်ခွန် ရှောင်ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီ ၂၀၁၄/၁၅ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ၁၆ ခု၊ ၂၀၁၅/၁၆ တွင် ၂ ခု ရှိသည်။^{၇၀}

၆၆ Myanmar collects a 20 percent royalty (or “mine site tax”) based on the value of production, which is assessed by a valuation body formed by the Myanmar Gems Enterprise. EITI data indicates that jade and gemstone companies vastly underpaid production royalties in recent years; see Shortell, “Losing Luster” (NRGI: forthcoming 2019).

၆၇ Companies operating joint ventures market production on behalf of the state, and are required to remit income from the state’s share of production to the Myanmar Gems Enterprise (this is alternately referred to as a joint venture “sales split”). The government reduced its share of sales from 40 percent in FY 2014/15 to 25 percent in FY 2015/16.

၆၈ Jade and gemstone companies claimed exemptions under Articles 27 and 31 of the 1995 Myanmar Gemstone Law. Whether these exemptions were in fact applicable to corporate income tax remains legally unclear. See discussion in Shortell, “Losing Luster” (NRGI: forthcoming 2019).

၆၉ The passage of the 2014 Union Tax Law nullified Articles 27 and 31 of the 1995 Myanmar Gemstone Law.

၇၀ Author’s calculations based on data available in the EITI 2014/15 and EITI 2015/16 reports.

သုံးသပ်ချက်

EITI လုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ခြင်းကြောင့် မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍတွင် မကြုံဖူးသေးသည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသည် ခရီးဆုံး မဟုတ်သေးပဲ ပြည်သူများ ပါဝင်မှုနှင့် သယံဇာတ စီမံမှုများ အားကောင်းလာစေရန် ဖွင့်ပြမှု (openness) များကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသည် လေးနက်သည့် တာဝန်ခံမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဖြစ်သောကြောင့် EITI အစီရင်ခံစာသည် မှန်ကန်ရန်၊ အစီရင်ခံစာပေါ် အခြေပြုကာ လုပ်ငန်းများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အစီရင်ခံစာဖြစ်ရန် အရေးကြီးသည်။

EITI လုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ခြင်းကြောင့် မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍတွင် မကြုံဖူးသေးသည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ထုတ်ဝေပြီး ၆ လကြာသည့်တိုင်အောင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၄/၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် EITI အစီရင်ခံစာတွင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု မရှိခြင်း၊ မရှင်းလင်းမှုများကို ပြင်ဆင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ၂၀၁၅/၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အတွက် အခွန်ဝင်ငွေ ရရှိမှု ခန့်မှန်းရာတွင် ၃ ပုံ ၁ ပုံနီးပါး ပိုနေခြင်း၊ ကုမ္ပဏီ ပိုင်ဆိုင်သူ အမည်စာရင်းမှန်ကို ထည့်သွင်းနိုင်ခြင်း မရှိသည့် ကိစ္စများအပြင် ပြုပြင်ရန်ကိစ္စများ ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ လွှဲချော်နေမှုများကို ပြင်ဆင်နိုင်ရန်၊ ဆက်လက်ထုတ်ဝေမည့် အစီရင်ခံစာများကို EITI စံနှုန်းနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် လုပ်ငန်းတာဝန်ခံ (independent administrator) သည် (အမျိုးသားအဆင့် ညှိနှိုင်းရေး လုပ်ငန်းအတွင်းရေးမှူး National Coordination Secretariat) နှင့် တွဲဖက်၍

- ၁ အနိမ့်ဆုံးအနေဖြင့် အချက်အလက် စုစည်းခြင်း၊ ခွဲခြား နေရာချခြင်း၊ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ရန်၊ ကုမ္ပဏီဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ကွန်ပျူတာဖြင့် တိုက်စစ် အသုံးပြုနိုင်သည့် ပုံစံဖြင့် ထည့်သွင်းခြင်း
- ၂ ကုမ္ပဏီများ အစီရင်ခံစာ ဖြည့်သွင်းရာတွင် တက်ကြွစွာ ကူညီခြင်း
- ၃ အစီရင်ခံစာ ပြည့်စုံမှု၊ မှန်ကန်မှု ရှိစေရန် အရည်အသွေး ထိန်းချုပ်ခြင်းကို လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ခြင်း တို့ကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုသည်။

အစိုးရ ဌာနများ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍကုမ္ပဏီများ မမှန်မကန် အစီရင်ခံခြင်း၊ အစီရင်ခံရန် ပျက်ကွက်ခြင်းများအတွက် တာဝန်ခံမှုများ ပေါ်ပေါက်စေရန် ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့မှ ဆောင်ရွက်ရမည်။ စတိတ်ဟိုဒါများ၏ တာဝန်မှာ EITI အစီရင်ခံစာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရုံသာ မဟုတ်ပဲ၊ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ အကြီးအကျယ် ကွဲလွဲနေမှုအတွက် ဖြေရှင်းနည်းများ ရှာဖွေရန် တာဝန်ရှိသည်။ အချက်အလက် ဖွင့်ပြရာတွင် ပြည့်စုံမှု၊ တိကျမှုများ တိုးတက်လာစေရန် ယခုစာတမ်းငယ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍ၏ အချက်အလက်များ ကွဲလွဲမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့် အစပြုနိုင်သည်။

